

Den nya livegenskapen

Den socialdemokratiska utbildnings- och skattepolitiken är var för sig märkliga. Genom den sammanlagda effekten blir resultatet groteska och borde utifrån socialdemokraternas egen ideologiska syn uppfattas som högst olyckliga.

Här har regeringen alltsedan 1950-talet ansträngt sig att bredda den högre undervisningen och att genom ekonomiskt stöd göra den tillgänglig för alla, som har förutsättningar att tillgodogöra sig den. Denna målsättning är i och för sig lofvärd, och reformerna hade länge stöd från alla demokratiska partier.

Vi har också genom tillkomsten av nya högre studieanstalter liksom genom ökade resurser till de förut bestående fått en kvantitativ utveckling av den högre utbildningen, som även internationellt sett är verkligt imponerande. Därtill har studiemedelssystemet – med de återbetalningsfria studiebidragen och de generöst beviljade statliga studielånen – tett sig så attraktivt att det lockat många till den högre utbildningen. Det har varit förledande lätt att skriva in sig vid ospärrade studielinjer, lyfta studiemedel och hoppas på en ljusnande framtid med bättre betalt, bekvämare och intressantare arbete, än vad som skulle stått till buds inom de praktiska yrkena.

Men när nu systemet varit i funktion under närmare ett decennium börjar inte 1 000-tals utan 10 000-tals studenter upptäcka att de stängts in i en fruktansvärd fälla. Utsikterna att efter examen få det eftertraktade arbetet ter sig alltmer ovissa, och samtidigt börjar systemets ekonomiska

avigsidor göra sig påminta. Gott och väl att studielånen är räntefria. Men de räknas upp i takt med inflationen. Här sätter då skattelagstiftningens hårda progressivitet in – ytterligare skärpt genom den Strängska »jämlikhetsreformen». Ty om den nyss examinerade försöker räkna ut hur han skall kunna klara skuldbördan finner han snabbt att den samlade skatt, som han får redan på begynnelselönen, gör läget hopplöst. Enda möjligheten är att skaffa extrainkomster genom arbete på fritiden. De inkomsterna drabbas minst av 50 % marginalskaft, och därmed är han fast i restskatteeländet. För att klara amorteringarna måste han draga på sig restskatter, som i sin tur måste betalas genom mera extraarbete och ännu högre restskatt. Marginalskaften, inflationshöjningen av studieskulden och restskatten ger ingen väg ut – han blir livegen under skattesystemet.

Man skulle då väntat att socialdemokraterna åtminstone visade någon förståelse för SACO:s lönepolitik, som ju i sista hand bestäms av den högutbildade ungdomens djupa oro för sin ekonomiska framtid. I stället har SACO-grupperna utmålats som asociala motståndare till jämlikhetspolitiken. Detta är så mycket besynnerligare som ett mycket stort antal av de studenter och yngre akademiker det här är fråga om kommer just från socialdemokratiens »eget folk.» De representerar en första generation ur arbetar- och låglönetjänstemannaskikten, där alla fått goda ekonomiska möjligheter att studera. Varför skall de som färdigexaminerade så till den grad

ekonomiskt misshandlas och politiskt förföljas?

Att socialdemokraterna därmed sågar av den gren de själva som politisk rörelse sitter på är ur humanitär synpunkt en klen tröst. Den härskande socialistiska kadern av yrkespolitiker lär visserligen så småningom få upptäcka att deras utbildnings- och skattepolitik blir deras fall. Ett parti, som i vår tid skär av sina möjligheter att vinna stöd och förståelse från de högutbildade, det partiet har helt enkelt ingen framtid annat än som krympande och snävt avgränsat klassparti. Trots detta tycks någon sinnesändring hos de socialdemokratiska ledarna icke vara på väg när det gäller skattepolitiken. Av dem är bara en fortsatt, alltmer desperat skatteutsugning att vänta.

Så mycket mera tillfredsställande är då att moderata samlingspartiet beslutat till-

sätta en skatteutredning med uppgift att utforma riktlinjer för en skattereform, som man får hoppas blir radikal i den meningen att den går till roten av det onda – nämligen skattesystemets låsning till ett föråldrat och samhällsskadligt progressivtänkande. Det är också glädjande att folkpartiet bereder sig att på åtminstone några väsentliga punkter angripa den skattepolitiska problematiken på ett djupare sätt än man tidigare där gjort. Det kan väl från hela den demokratiska oppositionens synpunkt heller inte vara för mycket begärt att de båda ledande oppositionspartierna samordnar sina ansträngningar på detta område. Lyckas de i god tid före 1973 års val utforma ett slagkraftigt, lättfattligt och populärt alternativ till den mördande socialistiska skatteutsugningen, lär centerpartiet knappast våga ställa sig vid sidan.